

УДК 343.7

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.19>

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ТЯЖКОГО ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ, ВЧИНЕНОГО ГРУПОЮ ОСІБ

Корогод С.В.,
доктор філософії в галузі права,
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології,
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-6696-6818

Корогод С.В. Особливості кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб.

У статті здійснено комплексне кримінально-правове дослідження особливостей кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, з урахуванням положень Кримінального кодексу України, сучасних наукових підходів та практики їх застосування у правозастосовній діяльності. Актуальність теми зумовлена зростанням кількості групових насильницьких кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи, а також наявністю проблем у правовій оцінці дій співучасників та неоднорідністю судової практики щодо їх кваліфікації. У роботі досліджено теоретичні підходи до визначення поняття умисного тяжкого тілесного ушкодження та з'ясовано кримінально-правову природу групового способу його вчинення. Значну увагу приділено аналізу об'єктивних і суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 121 Кримінального кодексу України, зокрема встановленню спільності умислу учасників, характеру їх узгоджених дій та визначенню ролі кожного співучасника у спричиненні тяжких наслідків для потерпілого. Досліджено співвідношення норм статті 121 КК України з положеннями Загальної частини КК України, що регламентують інститут співучасті у кримінальному правопорушенні. Проаналізовано наукові позиції щодо кваліфікації дій осіб у випадках, коли безпосереднє тяжке тілесне ушкодження заподіюється одним із учасників групи, тоді як інші сприяють його вчиненню шляхом активної або пасивної поведінки. Окрему увагу приділено проблемам правозастосовної практики, зокрема помилкам у визначенні форми співучасті, встановленні причинного зв'язку між діями співучасників і настанням тяжких наслідків, а також розмежуванні умисного тяжкого тілесного ушкодження від суміжних складів кримінальних правопорушень, насамперед умисного вбивства та тілесних ушкоджень іншого ступеня тяжкості. Обґрунтовано необхідність індивідуалізованого підходу до кримінально-правової оцінки дій кожного учасника групи та вдосконалення методичних рекомендацій для правоохоронних органів і судів з метою забезпечення єдності судової практики, законності та справедливості кримінальної відповідальності.

Ключові слова: умисне тяжке тілесне ушкодження, група осіб, співучасть, кваліфікація кримінального правопорушення, умисел, судова практика, Кримінальний кодекс України.

Korohod S.V. Peculiarities of qualification of intentional grievous bodily harm committed by a group of persons.

The article provides a comprehensive criminal law study of the peculiarities of the qualification of intentional grievous bodily harm committed by a group of persons, taking into account the provisions of the Criminal Code of Ukraine, modern scientific approaches, and the practice of their application in law enforcement activities. The relevance of the topic is determined by the growing number of group violent criminal offenses against life and health, as well as by the existence of difficulties in the legal assessment of accomplices' actions and the inconsistency of judicial practice regarding their qualification. The study examines theoretical approaches to defining the concept of intentional grievous bodily harm and clarifies the criminal law nature of the group method of committing this offense. Particular attention is paid to the analysis of the objective and subjective elements of the criminal offense provided for in Article 121 of the Criminal Code of Ukraine, including the establishment of the common intent of the participants, the nature of their coordinated actions, and the determination of the role of each accomplice in causing serious consequences to the victim. The correlation between the provisions of Article 121 of

the Criminal Code of Ukraine and the norms of the General Part of the Criminal Code regulating the institution of complicity in a criminal offense is also examined. The article analyzes scholarly positions regarding the qualification of actions of persons in cases where grievous bodily harm is directly inflicted by one member of the group while other participants facilitate the commission of the offense through active or passive behavior. Particular attention is given to the problems of law enforcement practice, including errors in determining the form of complicity, establishing the causal link between the actions of accomplices and the occurrence of serious consequences, and distinguishing intentional grievous bodily harm from related criminal offenses, primarily intentional homicide and bodily injuries of a different degree of severity. The necessity of an individualized approach to the criminal law assessment of the actions of each participant in the group and the improvement of methodological recommendations for law enforcement authorities and courts in order to ensure the unity of judicial practice, legality, and fairness of criminal liability is substantiated.

Key words: intentional grievous bodily harm, group of persons, complicity, qualification of crimes, intent, judicial practice, Criminal Code of Ukraine.

Постановка проблеми. У сучасній кримінально-правовій практиці України кваліфікація умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, супроводжується низкою проблем теоретичного та прикладного характеру. Вони зумовлені складністю встановлення спільного умислу учасників кримінального правопорушення, правильного визначення форми співучасті та індивідуального внеску кожного співучасника у спричинення тяжких наслідків для потерпілого. Відсутність єдиного підходу в доктрині та неоднорідність судової практики щодо відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних складів, а також кваліфікації дій осіб у разі ексцесу виконавця, негативно впливають на забезпечення принципів законності, справедливості та індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Метою дослідження є комплексний кримінально-правовий аналіз особливостей кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, з урахуванням положень Кримінального кодексу України, доктринальних підходів та сучасної судової практики.

Стан опрацювання проблематики. Науковою розробкою цієї проблематики займалися В.В. Віскунов, І.Б. Газдайка-Василишин, П.В. Олійник, В.І. Осадчий, А.В. Сакун, Ю.В. Філей, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.К. Грищук, В. Навроцький, М.І. Мельник, О.М. Омельчук, А.В. Савченко, М.І. Хавронюк та ін.

Виклад основного матеріалу. Стаття 121 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження як один із найбільш суспільно небезпечних кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. У частині першій цієї статті законодавець визначає ознаки тяжкого тілесного ушкодження, акцентуючи увагу на небезпечності для життя в момент заподіяння або настанні тяжких, часто незворотних наслідків для фізичного чи психічного стану потерпілого [6]. Обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення є наявність прямого або непрямого умислу, що свідчить про усвідомлене ставлення винної особи до характеру та можливих наслідків своїх дій. Частина друга статті 121 КК України передбачає кваліфікований склад кримінального правопорушення, який охоплює випадки вчинення умисного тяжкого тілесного ушкодження за обтяжуючих обставин, зокрема групою осіб, способом особливого мучення, з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинило смерть потерпілого. Вчинення такого кримінального правопорушення у співучасті істотно підвищує рівень суспільної небезпеки діяння, оскільки свідчить про узгодженість дій та підвищений ризик заподіяння більш тяжких наслідків [6]. Посилення санкції у частині другій статті обумовлене необхідністю забезпечення принципів справедливості та адекватного реагування держави на кримінальні правопорушення, що посягають на базові цінності прав людини.

Об'єктом умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, є суспільні відносини, що забезпечують охорону життя та здоров'я людини як найвищих соціальних цінностей, гарантованих Конституцією України [4]. Безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення виступає здоров'я потерпілого, а у кваліфікованих випадках також життя особи, якщо внаслідок заподіяного ушкодження настала смерть. Посягання на зазначені блага характеризується підвищеним рівнем суспільної небезпеки, що обумовлено як тяжкістю наслідків, так і способом вчинення кримінального правопорушення. Вчинення тілесного ушкодження групою осіб

створює додаткову загрозу для потерпілого, посилює психологічний тиск і ускладнює можливість самозахисту. Саме колективний характер насильницьких дій обґрунтовує законодавче виокремлення цього складу кримінального правопорушення як кваліфікованого. Таким чином, об'єкт кримінального правопорушення має складну структуру та охоплює фундаментальні блага, що перебувають під особливою охороною кримінального закону.

Об'єктивна сторона умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, виражається у суспільно небезпечних діях, спрямованих на заподіяння потерпілому тяжкої шкоди здоров'ю, з ознаками, визначеними статтею 121 КК України [6]. Такі дії можуть полягати як у безпосередньому фізичному насильстві, так і в інших формах активної поведінки, що перебувають у причинному зв'язку з настанням тяжких наслідків. Обов'язковою ознакою є наявність причинного зв'язку між спільними діями учасників групи та заподіяною шкодою. Кваліфікуючою ознакою виступає вчинення кримінального правопорушення групою осіб, що передбачає узгодженість дій двох або більше суб'єктів, незалежно від розподілу ролей між ними. При цьому не вимагається, щоб кожен із учасників безпосередньо спричинив тяжке тілесне ушкодження, достатньо їх активної участі у спільному посяганні. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення ускладнюється необхідністю доведення колективного характеру діяння та внеску кожного співучасника.

Суб'єктом умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, є фізична осудна особа, яка досягла віку кримінальної відповідальності, встановленого законом, тобто чотирнадцяти років. У разі групового вчинення кримінального правопорушення кожен із учасників визнається самостійним суб'єктом кримінальної відповідальності незалежно від виконуваної ролі. Закон не вимагає наявності спеціальних ознак суб'єкта, що свідчить про загальний характер цього складу кримінального правопорушення. Водночас під час кваліфікації важливе значення має правильне встановлення форми співучасті кожної особи – виконавця, організатора, підбурювача чи пособника. Особливу складність становлять випадки, коли тяжке тілесне ушкодження безпосередньо заподіяне одним учасником, а інші сприяли вчиненню кримінального правопорушення. У таких ситуаціях індивідуалізація кримінальної відповідальності має здійснюватися з урахуванням фактичного внеску кожного суб'єкта у досягнення злочинного результату [1, с. 369].

Суб'єктивна сторона умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, характеризується наявністю умисної форми вини. Умисел може бути як прямим, так і непрямим, але обов'язково передбачає усвідомлення винною особою суспільно небезпечного характеру своїх дій та можливості або неминучості настання тяжких наслідків. У разі групового кримінального правопорушення важливою ознакою є спільність умислу, що виражається в усвідомленні кожним учасником факту спільного посягання. При цьому не вимагається тотожність мотивів усіх співучасників, достатньо єдиного спрямування їх волі на досягнення злочинного результату. Мотиви та мета кримінального правопорушення можуть мати різний характер, але в окремих випадках вони набувають кваліфікуючого значення, зокрема при вчиненні діяння з метою залякування. Таким чином, суб'єктивна сторона потребує ретельного аналізу внутрішнього психічного ставлення кожного учасника до спільних дій і їх наслідків.

Встановлення спільності умислу учасників при кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, є одним із ключових і водночас найбільш складних елементів доказування. У науковій доктрині спільний умисел розглядається як усвідомлене погодження волі кількох осіб на вчинення спільного суспільно небезпечного діяння та досягнення єдиного злочинного результату. Він може формуватися як задалегідь, так і безпосередньо в процесі вчинення кримінального правопорушення, що має принципове значення для правильної правової оцінки дій співучасників. При цьому не вимагається, щоб кожен учасник передбачав усі конкретні деталі кримінального правопорушення, достатньо усвідомлення загального характеру посягання та його тяжких наслідків [2, с. 141]. Відсутність належного доведення спільності умислу призводить до помилкової кваліфікації та необґрунтованого розширення кола співучасників. Саме тому науковці наголошують на необхідності комплексної оцінки як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак поведінки кожної особи.

Характер узгоджених дій учасників групи проявляється у взаємопов'язаності та взаємодоповнюваності їхньої поведінки, спрямованої на заподіяння потерпілому тяжкого тілесного ушкодження. Узгодженість може виражатися як у активних діях, що безпосередньо спричиняють шкоду здоров'ю, так і у створенні умов, які полегшують вчинення кримінального правопорушення або унеможливають опір потерпілого. У теорії кримінального права підкреслюється, що зовнішня одночасність дій не завжди свідчить про їх узгодженість, якщо відсутній єдиний умисел. Водночас навіть різноспрямовані

за формою дії можуть визнаватися узгодженими за умови їх підпорядкованості спільному злочинному наміру. Судова практика підтверджує, що встановлення узгодженості дій потребує аналізу поведінки осіб до, під час і після вчинення кримінального правопорушення. Такий підхід дозволяє відмежувати співучасть від випадкового співпадіння дій кількох осіб.

Визначення ролі кожного співучасника у спричиненні тяжких наслідків для потерпілого має принципове значення для правильної кваліфікації та індивідуалізації кримінальної відповідальності. У межах інституту співучасті закон розрізняє виконавця, організатора, підбурювача та пособника, і кожна з цих ролей характеризується специфічним внеском у досягнення злочинного результату. Наукові підходи виходять із того, що відповідальність співучасника не залежить виключно від фізичного характеру його дій, а визначається ступенем впливу на розвиток злочинної події [3, с. 225]. Особливу складність становлять ситуації, коли тяжке тілесне ушкодження фактично заподіяне одним учасником, тоді як інші сприяли кримінальному правопорушенню шляхом психологічного тиску або забезпечення переваги сил. У таких випадках роль кожного співучасника повинна оцінюватися з урахуванням причинного зв'язку між його діями та настанням тяжких наслідків. Це забезпечує дотримання принципу справедливості кримінальної відповідальності.

Окрему увагу в наукових дослідженнях приділено проблемі ексцесу виконавця у групових кримінальних правопорушеннях проти здоров'я особи. Ексцес має місце тоді, коли один із співучасників виходить за межі спільного умислу та заподіює більш тяжкі наслідки, ніж ті, на які погоджувалися інші учасники. У такій ситуації кримінально-правова оцінка дій інших співучасників повинна ґрунтуватися на фактичному обсязі їхнього умислу та передбачуваності наслідків. Теорія кримінального права наполягає на недопустимості автоматичного покладення відповідальності за ексцес на всіх учасників групи. Натомість необхідним є чітке розмежування меж спільного умислу та індивідуальної відповідальності кожної особи. Такий підхід сприяє єдності правозастосовної практики та підвищенню якості кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб.

У теорії кримінального права поняття умисного тяжкого тілесного ушкодження розглядається крізь призму поєднання об'єктивних ознак заподіяної шкоди здоров'ю та суб'єктивного ставлення винної особи до наслідків свого діяння. Науковці підкреслюють, що визначальним критерієм віднесення тілесного ушкодження до категорії тяжких є не лише фактичний результат у вигляді істотного порушення анатомічної цілісності чи функцій організму, а й небезпечність такого ушкодження для життя в момент його заподіяння. Умисний характер кримінального правопорушення передбачає усвідомлення особою соціальної небезпеки своїх дій і передбачення можливості або неминучості настання тяжких наслідків, що дозволяє відмежувати цей склад від кримінальних правопорушень, учинених з необережності. Водночас у науковій літературі звертається увага на складність доведення умислу саме щодо тяжкості наслідків, особливо у випадках динамічного розвитку подій [5, с. 166].

Груповий спосіб вчинення умисного тяжкого тілесного ушкодження в теорії кримінального права трактується як узгоджена участь двох або більше осіб у спільному посяганні на здоров'я потерпілого, незалежно від ступеня їх безпосереднього фізичного впливу. Переважна більшість науковців виходить з того, що вирішальним є не кількість нанесених ударів кожним учасником, а наявність спільного умислу та єдності злочинного результату. Саме груповий характер дій істотно підвищує рівень суспільної небезпеки діяння, що й обґрунтовує його законодавче закріплення як кваліфікуючої ознаки у частині другій статті 121 КК України [6]. Разом із тим у доктрині висловлюються різні підходи до питання, чи достатньо лише психологічної підтримки або створення умов для вчинення кримінального правопорушення для визнання особи співвиконавцем. Це зумовлює потребу чіткого теоретичного розмежування ролей співучасників.

Співвідношення норм статті 121 КК України з інститутом співучасті у злочині розкривається через застосування загальних положень розділу VI Загальної частини Кримінального кодексу України [6]. Теоретично обґрунтовується, що кваліфікація умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, повинна здійснюватися з урахуванням як спеціальної норми Особливої частини, так і загальних правил щодо форм та видів співучасті. У наукових дослідженнях наголошується, що ігнорування положень про співучасть призводить до формального підходу у кваліфікації та необґрунтованого покладення однакової відповідальності на осіб із різним ступенем участі. Водночас правильне застосування інституту співучасті дозволяє індивідуалізувати кримінальну відповідальність кожного учасника групового кримінального правопорушення. Таким чином, поєднання норм статті 121 КК України з теоретичними положеннями про співучасть є ключовою умовою забезпечення законності та справедливості кримінально-правової оцінки групових насильницьких діянь.

У науковій літературі питання кваліфікації дій осіб у випадках, коли безпосереднє тяжке тілесне ушкодження заподіяне одним із учасників групи, а інші сприяли вчиненню кримінального правопорушення, розглядається як одна з найбільш дискусійних проблем інституту співучасті. Частина науковців виходить з позиції, що за наявності спільного умислу всі учасники групи можуть визнаватися співвиконавцями незалежно від того, хто саме здійснив фізичний вплив на потерпілого. Такий підхід обґрунтовується тим, що сукупність узгоджених дій створює єдиний механізм заподіяння шкоди, у межах якого внесок кожного є функціонально значущим. Водночас інші дослідники наголошують на необхідності суворого розмежування співвиконавства та інших форм співучасті з метою недопущення необґрунтованого розширення кримінальної відповідальності. Зазначається, що формальне ототожнення будь-якої участі з виконанням кримінального правопорушення суперечить принципу індивідуалізації відповідальності. У зв'язку з цим актуалізується потреба чіткого теоретичного визначення меж співвиконавства [7, с. 73].

Окрему увагу науковці приділяють оцінці активної поведінки співучасників, яка не пов'язана з безпосереднім спричиненням тілесних ушкоджень, але істотно впливає на настання злочинного результату. До таких дій відносять блокування потерпілого, застосування погроз, усунення можливості надання допомоги або створення переваги сил для виконавця. У доктрині підкреслюється, що за умови спільного умислу та усвідомлення тяжких наслідків такі дії можуть розцінюватися як співвиконавство, оскільки вони є невід'ємною частиною процесу заподіяння шкоди. Водночас наголошується, що сама по собі активність без спрямованості на спричинення тяжкого тілесного ушкодження не може автоматично свідчити про виконання кримінального правопорушення. Визначальним критерієм у таких випадках визнається причинний зв'язок між поведінкою особи та настанням тяжких наслідків. Це зумовлює необхідність індивідуальної оцінки кожної дії в контексті спільного злочинного наміру.

Пасивна поведінка співучасників також є предметом активних наукових дискусій, оскільки її кримінально-правова оцінка потребує особливої обережності. У доктрині зазначається, що пасивність може набувати кримінально значущого характеру лише за умови наявності попередньої домовленості або обов'язку діяти, який свідомо не був виконаний. Прикладом такої поведінки є свідоме невтручання з метою сприяння виконавцю або створення психологічної підтримки для продовження насильницьких дій. Водночас більшість науковців сходяться на думці, що проста присутність на місці події без доказів сприяння кримінального правопорушення не утворює складу співучасті. Неправильне тлумачення пасивної поведінки може призвести до необґрунтованого притягнення осіб до кримінальної відповідальності. Саме тому у наукових підходах акцентується необхідність доведення усвідомленого сприяння кримінального правопорушення [2, с. 154].

Загалом наукові позиції щодо кваліфікації дій співучасників у групових кримінальних правопорушеннях проти здоров'я особи ґрунтуються на поєднанні формально-юридичних і матеріально-правових критеріїв оцінки. Дослідники наголошують, що ключовими умовами притягнення особи до відповідальності є встановлення спільного умислу, характеру поведінки та її впливу на настання тяжких наслідків. Відсутність хоча б одного з цих елементів виключає можливість кваліфікації дій особи як співучасті у вчиненні умисного тяжкого тілесного ушкодження. Такий підхід відповідає принципам законності та справедливості кримінального права. У підсумку наукова доктрина пропонує використовувати гнучку та диференційовану модель кваліфікації, що враховує реальний внесок кожного учасника у групове злочинне посягання.

На основі аналізу судової практики встановлено, що однією з найбільш поширених помилок при кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, є формальний підхід до визначення форми співучасті. Суди нерідко ототожнюють сам факт присутності особи на місці події з її співвиконавством, не з'ясовуючи реального характеру дій та наявності спільного умислу. Окремі труднощі виникають під час доведення причинного зв'язку між поведінкою кожного співучасника та настанням тяжких наслідків для потерпілого, що призводить до необґрунтованого покладення однакової відповідальності на осіб з різним ступенем участі. Також у судових рішеннях фіксуються помилки, пов'язані з неправильною оцінкою доказів щодо ролі кожного учасника у розвитку злочинної події. Подібні недоліки свідчать про потребу більш глибокого аналізу як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення. Відсутність належної аргументації у вироках негативно впливає на якість правосуддя та довіру до судової системи [7, с. 84].

Іншою суттєвою проблемою правозастосування є складність розмежування умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб, від суміжних складів кримінального правопорушення, зокрема умисного вбивства та тілесних ушкоджень іншого ступеня тяжкості. Судова практика демон-

струє випадки, коли неправильне встановлення умислу щодо наслідків призводить до помилкової кваліфікації діяння. Особливої уваги потребують ситуації, коли смерть потерпілого настала внаслідок тяжкого тілесного ушкодження, але умисел винних був спрямований лише на заподіяння шкоди здоров'ю. У таких випадках недооцінка суб'єктивної сторони кримінального правопорушення спричиняє порушення принципу законності. З огляду на це у наукових дослідженнях обґрунтовується необхідність індивідуалізованого підходу до кримінально-правової оцінки дій кожного учасника групи.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки щодо особливостей кваліфікації умисного тяжкого тілесного ушкодження, вчиненого групою осіб.

По-перше, правильною кваліфікація такого кримінального правопорушення може бути лише за умови встановлення спільного умислу учасників та узгодженості їхніх дій, спрямованих на заподіяння потерпілому тяжкої шкоди здоров'ю. Сам факт участі кількох осіб у події без доведення спільного злочинного наміру не є підставою для визнання співучасті.

По-друге, під час кваліфікації дій співучасників необхідно враховувати їх реальний внесок у вчинення кримінального правопорушення. Відповідальність кожного учасника повинна визначатися з урахуванням його ролі (виконавця, організатора, підбурювача або пособника), що відповідає принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності.

У зв'язку з цим актуальним є удосконалення методичних рекомендацій щодо кваліфікації групових насильницьких кримінальних правопорушень та формування єдиних підходів у судовій практиці, що сприятиме забезпеченню законності, справедливості та індивідуалізації кримінальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабанін С.В., Корогод С.В. Удосконалення санкцій кримінально-правових норм в умовах запровадження відновного правосуддя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спеціальний випуск №2. С. 365–370. URL: <https://www.er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/9112/1/51.pdf>.
2. Басиста І.В., Благута Р.І., Комісарчук Ю.А. Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства: навчальний посібник. Львів: *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 2022. 432 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/5086>.
3. Колодін Д.О., Степаненко О.В. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 222–227. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0345ef44-c645-4fde-b310-ed354c1e65cd/content>.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. (офіційний текст). URL: <http://www.president.gov.ua/en/content/constitution.html>.
5. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В.М. Бурдіна, В.І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с. URL: <https://yurinkom.com/files/contents/kriminalne-pravo-ukraini-zagalna-chastina-pidruchnik-yurinkom-inter.pdf>.
6. Кримінальний кодекс України: прийн. 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Новітні кримінально-правові дослідження – 2025: Альманах наукових праць / за ред. д.ю.н., професора О. Козаченка, доктора філософії (PhD) в галузі права, доцента О. Мусиченко. Миколаїв: МННП НУ «ОЮА», 2025. 169 с. URL: <https://librepo.pnu.edu.ua/bitstream/123456789/23043/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.02.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Корогод С.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0